

1. príklad

- (a) Nájdite príklad jazykov A, B , pre ktoré platí: $A \neq B$ ale $A^2 = B^2$.
- (b) Zapište jazyk $L = \{0^{m+4} 1^{2m} 2^{m+3} \mid m \geq 1\}$ ako prienik dvoch jazykov L_1 a L_2 , ktoré spĺňajú súčasne nasledujúce podmienky:
- (i) $L_1 \not\subseteq L_2, L_2 \not\subseteq L_1$
  - (ii) $L_1, L_2 \subseteq \{0\}^+ \{1\}^+ \{2\}^+$
  - (iii) $L_1 - L$ a $L_2 - L$ sú nekonečné jazyky.

Odôvodnite.

Riešenie 1. príkladu

- (a) Hľadáme jazyky, ktoré sú rôzne, ale ich druhé mocniny sú rovnaké. Môžeme skúšať hľadať takéto konečné jazyky, uvažovať, že potrebujeme nejaké slovo vyskladať iným spôsobom, ako vznikne v druhom jazyku. Mohli by ste navrhnúť napr. takúto dvojicu jazykov: $A = \{a, aaa\}, B = \{\lambda, aa, aaaa\}$.

Pozrime sa na ich druhé mocniny. $A^2 = \{aa, aaaa, aaaaaa\} = \{a^2, a^4, a^6\}$. $B^2 = \{\lambda, aa, aaaa, aaaaaa\} = \{\lambda, a^2, a^4, a^6\}$. Vidíme, že sú takmer rovnaké, presnejšie $A^2 \subset B^2$, ale nie sú rovnaké, lebo v B^2 je aj prázdne slovo λ . Je častou chybou, že si neuvedomíte, že $\lambda \cdot \lambda = \lambda$.

Z toho vyplýva, že nevieme mať dva jazyky, v ktorých v jednom prázdne slovo je a v druhom nie je. Keby sme dali do oboch prázdne slovo, tak v ich druhých mocninách by bol aj jazyk samotný (jazyk zretazený s prázdnyim slovom), čo by nám to opäť mohlo pokaziť.

Pri konečných jazykoch bude ich druhá mocnina vždy obsahovať viac slov¹ (zamyslite sa, prečo). Tak skúsme nájsť nejaké nekonečné jazyky.

Nech $A = \{\lambda, a, aa, \dots\} = \{a^k \mid k \in \mathbb{N}\}$.

$B = \{\lambda, a, aaa, aaaa, \dots\} = \{a^k \mid k \in \mathbb{N}, k \neq 2\}$

Ich druhé mocniny budú rovné $A^2 = B^2 = A = \{a^k \mid k \in \mathbb{N}\}$, keďže slovo aa v B^2 vznikne zretazením $a.a$. Vidíme, že tieto jazyky rovnaké nie sú, ale ich druhé mocniny áno.

---

¹okrem jazyka $\{\lambda\}$

- (b) Jazyk L je nekonečný. Keďže $L_1 - L$, $L_2 - L$ sú nekonečné jazyky, tak aj L_1 a L_2 budú nekonečné. Aby sme splnili podmienku (ii) a zároveň, aby sme jednoznačne vedeli povedať, že $L_1 \cap L_2 = L$, použijeme jazyk L s miernymi úpravami pre oba jazyky.

$$\text{Nech: } L_1 = \{0^{m+k} 1^{2m} 2^{m+3} \mid m, k \geq 1\}$$

$$L_2 = \{0^{m+4} 1^{lm} 2^{m+3} \mid m, l \geq 1\}.$$

Čo sme zmenili? V oboch jazykoch pribudol jeden parameter navyše. Čo to znamená? Skúsme si obaja jazyky napísať ako zjednotenie jazykov postupnou iteráciou týchto parametrov.

$$\text{Čiže: } L_1 = \{0^{m+1} 1^{2m} 2^{m+3} \mid m \geq 1\} \cup \{0^{m+2} 1^{2m} 2^{m+3} \mid m \geq 1\} \cup \{0^{m+3} 1^{2m} 2^{m+3} \mid m \geq 1\} \cup \{0^{m+4} 1^{2m} 2^{m+3} \mid m \geq 1\} \dots$$

$$L_2 = \{0^{m+4} 1^m 2^{m+3} \mid m \geq 1\} \cup \{0^{m+4} 1^{2m} 2^{m+3} \mid m \geq 1\} \cup \{0^{m+4} 1^{3m} 2^{m+3} \mid m \geq 1\} \cup \{0^{m+4} 1^{4m} 2^{m+3} \mid m \geq 1\} \dots$$

Vidíme, že jazyk L je podmnožinou oboch týchto jazykov. Je aj ich prienikom? V jazyku L_1 budú rovnaké slová ako v L_2 iba ak v jazyku L_1 bude $k = 4$ a zároveň v jazyku L_2 bude $l = 2$. Pre iné hodnoty k, l slová z jedného jazyka nebudú patriť do druhého (a opačne).

Ako budú vyzeráť $L_1 - L$ a $L_2 - L$? Pozrime sa vyššie. Vidíme, že ak z oboch jazykov vynecháme jazyk L , parametre k, l nemôžu nadobudnúť hodnoty 4 resp. 2. To znamená, že:

$$L_1 - L = \{0^{m+k} 1^{2m} 2^{m+3} \mid m, k \geq 1, k \neq 4\}.$$

$$L_2 - L = \{0^{m+4} 1^{lm} 2^{m+3} \mid m, l \geq 1, l \neq 2\}.$$

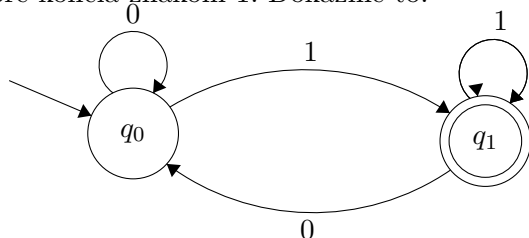
Oba jazyky sú nekonečné (podmienka (iii)), keďže množina celých kladných čísel okrem 4 (resp. okrem 2) je nekonečná. Podmienku (ii) sme splnili, v jazyku L_1 by mohlo byť aj $k = 0$, keďže $m \geq 1$, čiže tam vždy bude aspoň jedna nula. V jazyku L_2 nemôže byť $l = 0$, keďže v takom prípade by v slovách neboli žiadne jednotky.

A čo s podmienkou (i)? Pozrime sa na slovo z jazyka L_1 , keď $m = 1 \wedge k = 1$. $w = 0^{1+1} 1^2 2^{1+3} = 00112222$. Toto slovo sa určite nebude nachádzať v jazyku L_2 . Prečo? Lebo pre $m = 1$ bude v slovách z jazyka L_2 päť núl, dve nuly sa v žiadnom slove z L_2 nachádzať nebudú. To znamená, že $L_1 \not\subseteq L_2$.

Skúsme to aj opačne. Pre $m = 1 \wedge l = 1$ bude slovo $w = 0^{1+4} 1^{1 \cdot 1} 2^{1+3} = 0000012222$. Toto slovo nepatrí do jazyka L_1 , keďže v ňom budú vždy slová, ktoré majú párny počet jednotiek. Z toho vyplýva, že $L_2 \not\subseteq L_1$.

2. príklad*

Na obrázku je automat, ktorý rozpoznáva slová nad abecedou $\{0,1\}$, ktoré končia znakom 1. Dokážme to.

Riešenie 2. príkladu

V stave q_0 skončia slová, ktoré končia znakom 0 a v stave q_1 skončia slová, ktoré končia znakom 1. Zapišme to formálne:

- $KL[q_0] = \{\lambda, w0 \mid w \in \Sigma^*\}$
- $KL[q_1] = \{w1 \mid w \in \Sigma^*\}$

Toto bude našou hypotézou, ktorú budeme overovať pomocou matematickej indukcie (MI).²

Báza indukcie Spravíme výpočet na automate pre slová dĺžky 0 a vyššie, pokiaľ sa nedostaneme do všetkých stavov.

- *slová dĺžky 0*: $\hat{\delta}(q_0, \lambda) = q_0 \implies \lambda \in KL[q_0]$.
- *slová dĺžky 1*:
  - $\hat{\delta}(q_0, 0) = q_0 \implies 0 \in KL[q_0]$.
  - $\hat{\delta}(q_0, 1) = q_1 \implies 1 \in KL[q_1]$.

Obe slová 0 a 1 vieme napísať ako $\lambda 0$ a $\lambda 1$, čiže je zrejmé, že patria do KL tried stavov, v ktorých skončili. Dostali sme sa do všetkých stavov, báza indukcie je preto kompletná.

²Ešte predtým sa ale musíme zamyslieť, či (1) KL triedy sú vzájomne disjunktné (zjavne slovo nevie končiť aj 0 aj 1, takže sú), či (2) každé slovo nad abecedou patrí do práve jednej KL triedy (máme tam priamo spomenuté aj prázdne slovo, zvyšné slová nad abecedou $\Sigma = \{0,1\}$ vieme jednoznačne zaradiť do jednej KL triedy), či (3) zjednotenie všetkých KL tried bude obsahovať všetky slová z Σ^* (zjavne áno), a či (4) zjednotenie KL tried akceptačných stavov dá jazyk, ktorý má automat rozoznať (máme len jeden akceptačný stav, takže áno).

Indukčný predpoklad: Predpokladáme, že hypotéza platí pre všetky slová dĺžky $k, k \leq 1$. Alebo zapísané inak: slová $w \in \Sigma^*$, kde $|w| = k, k \leq 1$ (keďže platnosť hypotézy pre slová týchto dĺžok sme dokázali v báze).

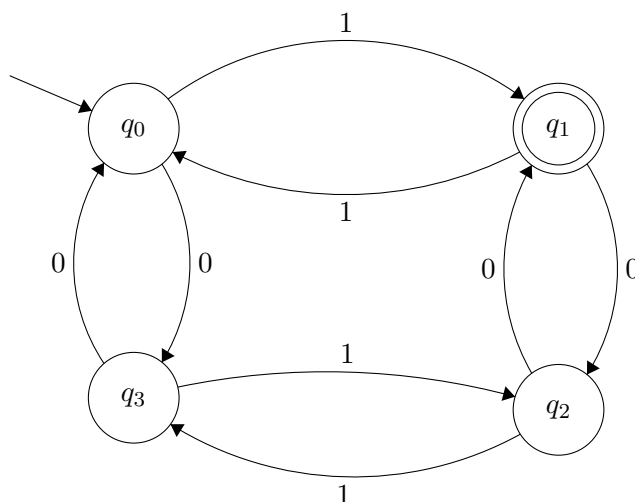
Indukčný krok: Ak dokážeme, že naša hypotéza platí pre všetky slová dĺžky $k + 1$, kde $k \geq 1$, dokážeme všeobecnú platnosť našej hypotézy. Slová tejto dĺžky vieme zapísať ako $z = wa$, kde $w \in \Sigma^*, |w| = k$ a $a \in \Sigma$. O w môžeme platiť dve veci - buď bude končiť 0 alebo bude končiť 1. Musíme ich obe rozobrať.

- w končí 0, takže z IP vieme, že patrí do $KL[q_0]$. Teraz nám opäť vzniknú dva prípady - $a = 0$ alebo $a = 1$.
  - $\hat{\delta}(q_0, w0) = \delta(\hat{\delta}(q_0, w), 0) = \delta(q_0, 0) = q_0$. Slovo $w0$ končí nulou, takže spĺňa našu hypotézu, že $z0 \in KL[q_0]$.
  - $\hat{\delta}(q_0, w1) = \delta(\hat{\delta}(q_0, w), 1) = \delta(q_0, 1) = q_1$. Slovo $w1$ končí jednotkou, takže spĺňa našu hypotézu, že $w1 \in KL[q_1]$.
- w končí 1, takže z IP vieme, že patrí do $KL[q_1]$. Teraz nám opäť vzniknú dva prípady - $a = 0$ alebo $a = 1$.
  - $\hat{\delta}(q_0, w0) = \delta(\hat{\delta}(q_0, w), 0) = \delta(q_1, 0) = q_0$. Slovo $w0$ končí nulou, takže spĺňa našu hypotézu, že $z0 \in KL[q_0]$.
  - $\hat{\delta}(q_0, w1) = \delta(\hat{\delta}(q_0, w), 1) = \delta(q_1, 1) = q_1$. Slovo $w1$ končí jednotkou, takže spĺňa našu hypotézu, že $w1 \in KL[q_1]$.

Dokázali sme platnosť našej hypotézy. Čiže sme dokázali platnosť KL tried, a teda aj to, že jazyk rozpoznáva slová končiacie 1 (tj. slová, ktoré skončia v stave q_1 , čomu zodpovedá $KL[q_1]$).

3. príklad

Aký jazyk rozpoznáva automat na obrázku? Dokážte to.

Idea riešenia 3. príkladu

Skúsme zistiť, aký jazyk rozoznáva daný automat. V stave q_0 skončí určité prázdne slovo. Koľko jednotiek bude obsahovať slovo, ktoré skončí v q_0 ? Vieme sa tam dostať cez stav q_1 , pričom na ceste $q_0 \rightarrow q_1 \rightarrow q_0$ bude vždy párny počet jednotiek, hocikkoľkokrát túto cestu zopakujeme. Môžeme prejsť až do q_2 , ale všimnime si, že či sa do q_0 vrátíme zo stavu q_3 alebo q_1 , vždy prejdeme po párnom počte jednotiek (jednou vychádzame a druhou vchádzame). Rovnako to je pre q_0 s nulami – buď pôjdeme do q_3 a späť, čo vždy dá párny počet núl, alebo pôjdeme cez stav q_2 a opäť budeme potrebovať párny počet núl. V stave q_0 by tak mali končiť slová, ktoré majú párny počet núl a párny počet jednotiek. To vieme zapísať ako $KL[q_0] = \{w \mid |w|_0 \bmod 2 = 0 \wedge |w|_1 \bmod 2 = 0\}$

Ako sa vieme dostať do q_1 ? Buď priamo z q_0 a na ceste prečítame jednu jednotku, alebo pôjdeme cez q_3 a na ceste prečítame jednu jednotku a dve nuly. Hocijaký iný okruh, ktorý z q_1 spravíme, bude obsahovať párny počet núl aj jednotiek. To spočítané s tými, ktoré sme spravili pri prvom prechode do q_1 nám dáva nepárny počet jednotiek a párny počet núl. Čiže: $KL[q_1] = \{w \mid |w|_0 \bmod 2 = 0 \wedge |w|_1 \bmod 2 = 1\}$.

Do q_3 sa vieme dostať priamo z q_0 po jednej nule, alebo cez zvyšné stavy po dvoch jednotkách a jednej nule. Tiež tu platí to, čo v predchádzajúcich stavoch, ak z q_3 pôjdeme do iného stavu a späť, prečítame párny počet núl a/alebo párny počet jednotiek. Z toho vyplýva, že v tomto stave skončia slová, ktoré majú nepárny počet núl a párny počet jednotiek. $KL[q_3] = \{w \mid |w|_0 \bmod 2 = 1 \wedge |w|_1 \bmod 2 = 0\}$.

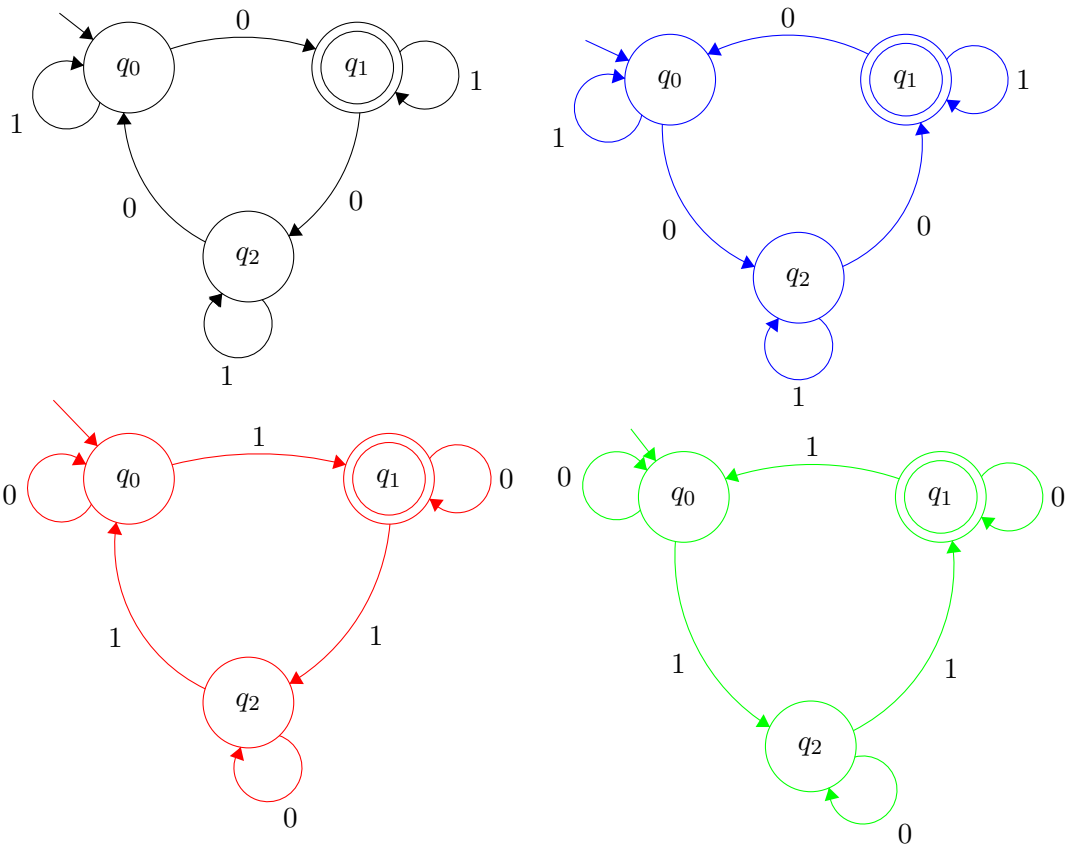
A čo stav q_2 ? Keď sa pozrieme na KL triedy zvyšných stavov, vidíme že nám chýbajú ešte slová, ktoré majú nepárny počet núl a nepárny počet jednotiek. Skontrolujme. Do q_2 sa vieme dostať cez q_1 prečítaním jednej jednotky a jednej nuly, alebo cez q_3 tiež prečítaním jednej nuly a jednej jednotky. Takže $KL[q_2] = \{w \mid |w|_0 \bmod 2 = 1 \wedge |w|_1 \bmod 2 = 1\}$.

Z toho vyplýva, že $L(M) = \{w \mid |w|_0 \bmod 2 = 0 \wedge |w|_1 \bmod 2 = 1\}$.

Dokážte, že to platí.

4. príklad*

Na obrázku sa nachádzajú 4 automaty rozoznávajúce rôzne jazyky. Pre každý z nich zistite, aký jazyk rozoznáva a určite KL množiny všetkých stavov. Čo znázorňujú dolné indexy stavov v čiernom a červenom automate?

Riešenie príkladu 4

Všetky štyri automaty pracujú nad abecedou $\Sigma = \{0, 1\}$.

(a) **Čierny automat** rozoznáva jazyk $L_{black} = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_0 \bmod 3 = 1\}$

- $KL[q_0] = \{\lambda; w \in \Sigma^* \mid |w|_0 \bmod 3 = 0\}$
- $KL[q_1] = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_0 \bmod 3 = 1\}$
- $KL[q_2] = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_0 \bmod 3 = 2\}$

(b) **Modrý automat** rozoznáva jazyk $L_{blue} = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_0 \bmod 3 = 2\}$

- $KL[q_0] = \{\lambda; w \in \Sigma^* \mid |w|_0 \bmod 3 = 0\}$
- $KL[q_1] = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_0 \bmod 3 = 2\}$
- $KL[q_2] = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_0 \bmod 3 = 1\}$

(c) **Červený automat** rozoznáva jazyk $L_{red} = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_1 \bmod 3 = 1\}$

- $KL[q_0] = \{\lambda; w \in \Sigma^* \mid |w|_1 \bmod 3 = 0\}$
- $KL[q_1] = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_1 \bmod 3 = 1\}$
- $KL[q_2] = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_1 \bmod 3 = 2\}$

(d) **Zelený automat** rozoznáva jazyk $L_{green} = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_1 \bmod 3 = 2\}$

- $KL[q_0] = \{\lambda; w \in \Sigma^* \mid |w|_1 \bmod 3 = 0\}$
- $KL[q_1] = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_1 \bmod 3 = 2\}$
- $KL[q_2] = \{w \in \Sigma^* \mid |w|_1 \bmod 3 = 1\}$

Vidíme, že indexy stavov v červenom a čiernom automate značia zvyšky po delení. Samozrejme, aj modrý a zelený automat je správny, ale pre ľahšiu orientáciu a pre dokazovanie je vhodné používať jasné označovanie, ktoré vám priamo napovedá, čo sa v stave deje. Uvidíme to v ďalších príkladoch.

Zamyslite sa ešte nad tým, či je potrebné písať λ pri týchto KL množinách. Svoju odpoveď skúste zdôvodniť.

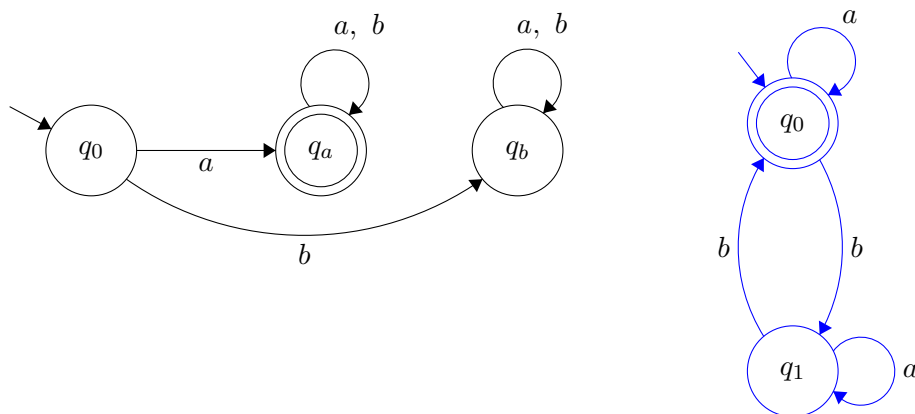
5. príklad*

Zostrojte automat, ktorý rozoznáva jazyk $L = \{w = ax \mid x \in \{a, b\}^* \wedge |w|_b \bmod 2 = 0\}$. Z akých dvoch jazykov je L zložený? Pre každý zostrojte automat, dokážte ich správnosť, a pomocou modulárnej konštrukcie (simulácie) vytvorte automat pre jazyk L .

Riešenie príkladu 5

Tento jazyk sa skladá z dvoch jazykov, označme ich L_1 a L_2 . $L_1 = \{w = ax \mid x \in \{a, b\}^*\}$; $L_2 = \{w \in \{a, b\}^* \mid |w|_b \bmod 2 = 0\}$.

Najprv si pre každý z nich vytvoríme automat. Aby sa nám s automatmi ľahšie ďalej pracovalo, budeme sa snažiť označovať stavy podľa toho, čo sa v nich deje, a tiež sa vyvarovať veľa stavom s rovnakými menami.

Vznikli dva automaty, pre každý si definujeme KL triedy.

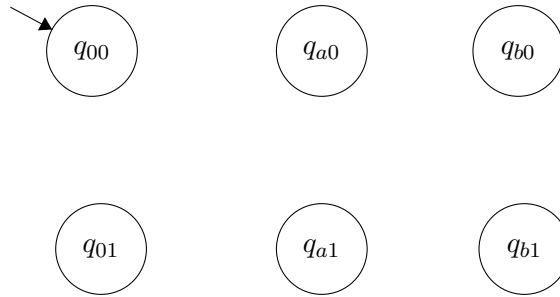
- **Čierny automat:** $L_1 = \{ax \mid x \in \{a, b\}^*\}$
  - $KL[q_0] = \{\lambda\}$
  - $KL[q_a] = \{ax \mid x \in \{a, b\}^*\}$ – čiže slová začínajúce znakom a
  - $KL[q_b] = \{bx \mid x \in \{a, b\}^*\}$ – čiže slová začínajúce znakom b
- **Modrý automat:** $L_2 = \{w \in \{a, b\}^* \mid |w|_b \bmod 2 = 0\}$
  - $KL[q_0] = \{w \in \{a, b\}^* \mid |w|_b \bmod 2 = 0\}$ – párny počet bčok
  - $KL[q_1] = \{w \in \{a, b\}^* \mid |w|_b \bmod 2 = 1\}$ – nepárny počet bčok

Dôkazy správnosti nechávam na vás ako opakovanie posledného cvičenia.

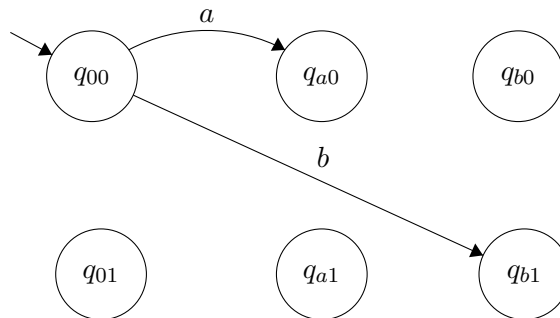
Podme si spraviť modulárnu konštrukciu. Možno ste rozmýšľali, prečo má jeden automat všetky stavy v jednom riadku a druhý v jednom stĺpci. Je to preto, aby sa nám ľahko spravil kartézsky súčin stavov. Postup je nasledovný:

- (i) Potrebujeme 3×2 stavov, každý bude mať dvojznakový index, kde prvý znak bude z čierneho automatu a druhý z modrého. Vieme, že vstupný stav bude ten, ktorý bol vstupný v oboch, v tomto prípade teda q_{00} .

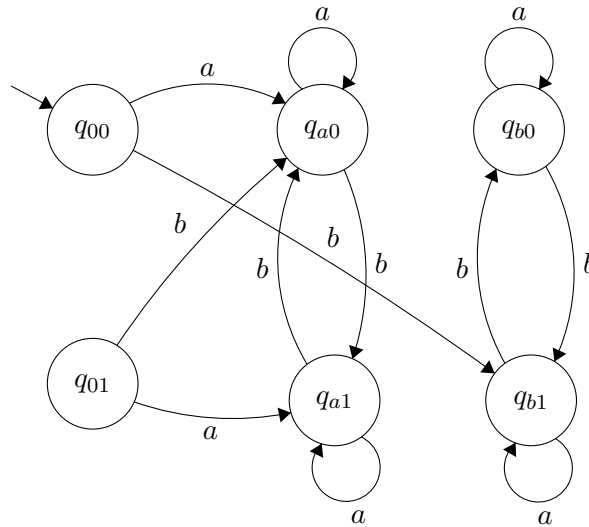

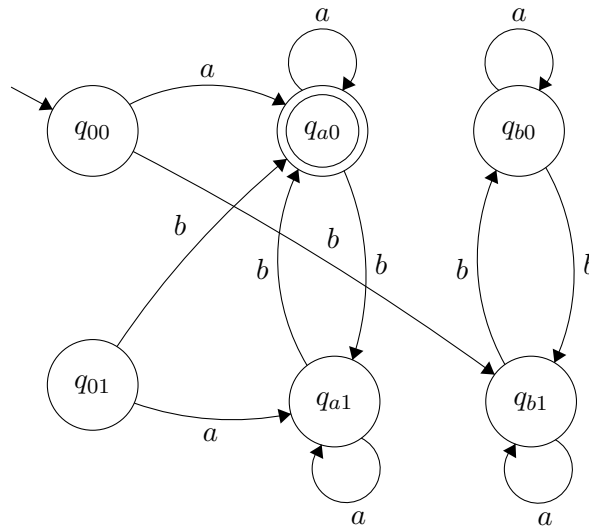
- (ii) Teraz potrebujeme pridať prechody. Ako na to? Pozrime sa na prechody zo stavu q_{00} . V čiernom automate sa po a dostaneme zo stavu q_0 do stavu q_a a v modrom automate sa z q_0 dostaneme po a do q_0 . Takže zo stavu q_{00} po a pôjde prechod do stavu q_{a0} . Podobne pre prechod po b – v čiernom automate sa zo stavu q_0 dostaneme do stavu q_b a v modrom automate sa z q_0 dostaneme do q_1 . Z toho vyplýva, že zo stavu q_{00} po b pôjde prechod do stavu q_{b1} .

- (iii) Všeobecnejšie: aby sme zistili prechod zo stavu q_{ij} po znaku e , tak najprv pozrieme, kam sa dostaneme zo stavu q_i po e v prvom automate (napr. do stavu q_k) a potom kam sa dostaneme zo stavu q_j po e v druhom automate (napr. do stavu q_l). Kombináciou výsledkov dostaneme výsledný stav (q_{kl}). Doplňme aj zvyšok prechodov v našom automate.

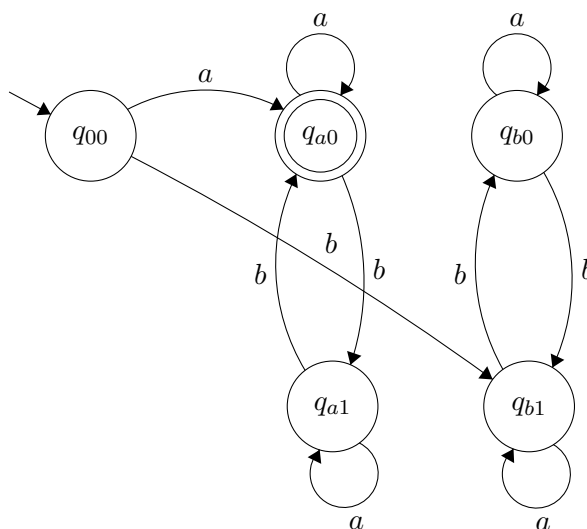

- (iv) Keď už máme všetky prechody, ešte musíme určiť, ktoré stavy sú akceptačné. Keďže robíme prienik dvoch automatov (vo výslednom jazyku je medzi L_1 a L_2 „a zároveň“), akceptačné stavy budú tie, ktoré sú akceptačné aj v jednom aj v druhom automate. V našom prípade to je iba stav q_{a0} .

- (v) Pozrite sa na automat. Sú v ňom všetky stavy dosiahnuteľné (teda sa do nich vieme počas výpočtu dostať)? Vidíme, že do stavu q_{01} sa

dostať nedá. Ale prečo? Ak si spomenieme na $KL[q_0]$ z čierneho a $KL[q_1]$ modrého automatu, získame odpoveď. Neexistuje totiž žiadne slovo, ktoré je zároveň prázdne a zároveň má nepárny počet bécok. Tento stav aj s prislúchajúcimi prechodmi preto nemusíme kresliť.

(vi) Ešte si definujme KL triedy tohto automatu.

- $KL[q_{00}] = \{\lambda\}$
- $KL[q_{a0}] = \{w = ax \mid |w|_b \bmod 2 = 0\}$ – slová začínajúce a s párnym počtom b
- $KL[q_{b0}] = \{w = bx \mid |w|_b \bmod 2 = 0\}$ – slová začínajúce b s párnym počtom b
- $KL[q_{a1}] = \{w = ax \mid |w|_b \bmod 2 = 1\}$ – slová začínajúce a s nepárnym počtom b
- $KL[q_{b1}] = \{w = bx \mid |w|_b \bmod 2 = 1\}$ – slová začínajúce b s nepárnym počtom b

Pozrite sa na KL triedy pôvodného modrého a čierneho automatu vyššie. Ako súvisia s KL triedami tohto automatu? Vidíte tam prienik jazykov? Ako by sa zmenil automat, keby sme nerobili prienik, ale zjednotenie (t.j. v pôvodnom jazyku by bolo „alebo”)? Zmenili by sa iba akceptačné stavy. Zamyslite sa, ktoré ďalšie stavy by boli v tomto prípade akceptačné.

Ak ste dokázali správnosť oboch automatov čierneho aj modrého, tak správnosť tohto už dokazovať nemusíte.

6. príklad

Zostrojte automat, ktorý rozoznáva jazyk $L = \{w = x0 \mid x \in \{0,1\}^* \wedge |w|_1 \bmod 3 = 0\}$. Z akých dvoch jazykov je L zložený? Pre každý zostrojte automat, dokážte ich správnosť, a pomocou modulárnej konštrukcie (simulácie) vytvorte automat pre jazyk L .

Poznámky

KL triedy

- Musíme zadať KL pre každý stav automatu.
- Zjednotenie KL tried pre všetky stavy sa musí rovnať Σ^* .
- Zjednotenie KL tried pre akceptačné stavy sa musí rovnať jazyku, ktorý automat rozoznáva.
- Teda - každé slovo nad abecedou musí patriť do nejakej KL triedy, a každé slovo z jazyka, ktorý automat rozoznáva, musí patriť do KL triedy jedného z akceptačných stavov.
- Prienik akýchkoľvek dvoch KL tried je prázdna množina - t.j. KL triedy sú disjunktné množiny.

MI pre automat

- Najprv si zadefinujeme KL triedy pre všetky stavy, to bude naša hypotéza (overte si všetko, čo musí platiť o KL triedach).
- V báze postupne na slovách dĺžky 0, 1... zisťujeme, kde jednotlivé slová v automate skončia, a či naozaj patria do KL triedy daného stavu. Dokazujeme po takú dĺžku slov, kým v báze nepokryjeme všetky stavy.
- Indukčný predpoklad je, že náš automat správne rozoznáva slová dĺžky $k \leq x$, kde x je (konkrétna) dĺžka najdlhšieho slova z bázy. $w, |w| = k, k \leq x$.
- Indukčný krok - dokazujeme pre slová dĺžky $k + 1$. $z = wa, |z| = k + 1, a \in \Sigma$.
- Dokazujeme pre všetky KL triedy, do ktorých môže patriť w a pre každú triedu ešte pre každý symbol z abecedy, ktoré k nemu vieme "prilepiť", aby sme mali slovo z .

- Treba si uvedomiť, že slovo w nielen končí v stave q_i , ale má aj vlastnosti $KL[q_i]$. Tie využijeme v IK a pre každú možnosť ukážeme, že ak k slovu w s nejakými vlastnosťami pridáme symbol a , slovo z skončí v stave q_j a aj vlastnosťami bude patriť do triedy $KL[q_j]$.
- Častou chybou je, že iba píšete, čo by malo pre dané slovo platiť, ale nekontrolujete si, či to aj naozaj platí. Potom si nenájdete chyby, či neuvedomíte, že ste na nejakú možnosť pri definovaní KL tried zabudli. Takže si to vždy overte, pri zložitejších triedach môžete začať na konkrétnych príkladoch, snažte sa ale dostať k všeobecnému opisu.

Modulárna konštrukcia

- Najprv treba zostrojiť oba automaty, z ktorých budeme skladať výsledný.
- Potom dokázať správnosť oboch automatov – t.j. že rozoznávajú jazyk, ktorý majú.
- Keď sme to dokázali, spravíme modulárnu konštrukciu (simuláciu). Budeme potrebovať $n \times m$ stavov, ak n je počet stavov jedného automatu a m je počet stavov druhého. Odporúčam nové stavy indexovať kombináciou indexov z pôvodných automatov.
- Vstupným stavom bude taký stav, ktorý bol v oboch automatoch vstupný.
- Kam ide prechod zo stavu q_{ij} po znaku e zistíme tak, že sa najprv pozrieme, kam sa dostaneme zo stavu q_i po e v prvom automate (napr. do stavu q_k) a potom kam sa dostaneme zo stavu q_j po e v druhom automate (napr. do stavu q_l). Kombináciou výsledkov dostaneme výsledný stav (q_{kl}).
- Akceptačné stavy budú:
  - (a) Ak robíme *prienik* automatov, tak všetky ktoré sú akceptačné pre *oba* automaty.
  - (b) Ak robíme *zjednotenie* automatov, tak všetky, ktoré sú akceptačné *aspoň pre jeden* automat.
  - (c) Ak robíme *rozdiel* automatov, tak všetky, pre ktoré je *prvý akceptačný a druhý nie*.
- Výsledný automat už dokazovať nemusíme.